

Loppuraportti

Kuvasymbolitaulustot ja selkokiehiset materiaalit museovierailun tukena

-hanke

(2012–2013)

Papunet-verkkopalveluyksikkö
Viljatie 4 A
00700 Helsinki
www.papunet.net
papunet@kvl.fi

Sisältö

1. Hankkeen kuvaus
2. Hankkeen toteutuminen
3. Hankkeen tuotokset
4. Materiaalien sisältö ja käyttötapa
5. Hanketyöryhmä ja yhteystiedot

1. Hankkeen kuvaus

Kuvasymbolitaulustot ja selkokieliset materiaalit museovierailun tukena -hankkeen (2012–2013) tavoitteena oli kehittää museoiden tiedollista saavutettavuutta. Hankkeessa tuotettiin museoiden perusnäyttelyyn liittyviä opastusmateriaaleja selkokielellä ja kuvasymboleilla.

Selkokielisestä opastekstistä hyötyvät ihmiset, joilla on vaikeuksia ymmärtää puhuttua tai kirjoitettua yleiskieltä. Puhutun tai kirjoitetun yleiskielen ymmärtämistä voivat vaikeuttaa esimerkiksi kehitysvamma, kielellinen erityishäiriö tai muistisairaus. Selkokielestä hyötyvät myös henkilöt, jotka vasta opettelevat suomen kieltä.

Museokohtaiset kuvasymbolitaulustot tarjoavat puolestaan näyttelyyn liittyvää sanastoa henkilöille, jotka eivät tuota puhetta vaan kommunikoivat kuvien avulla tai jotka tarvitsevat kuvia puheen ymmärtämisen tueksi. Taulustossa olevat kuvat jäsentävät nähtyä ja kuultua sekä tarjoavat sanastoja, joiden avulla asioista voi keskustella niin museovierailun aikana kuin sen jälkeenkin.

Hankkeesta vastasi Kehitysvammaliiton Papunet-verkkopalveluyksikkö, joka suunnitteli ja toteutti selko- ja kuvamateriaalit yhteistyössä Suomen merimuseon, Suomen Urheilumuseon, Lapin maakuntamuseon sekä tietotekniikka- ja kommunikaatiokeskus Tikoteekin ja Selkokeskuksen kanssa. Hankkeeseen osallistuivat myös helsinkiläinen Ruskeasuon koulu sekä espoolainen Postipuun koulu, jotka testasivat hankkeen pilottimateriaalin.

Hankkeessa tuotetut selko- ja kuvamateriaalit ovat esillä ja tulostettavissa yhteistyökumppaneiden sekä Kulttuurilla kaikille -palvelun verkkosivuilla.

Hanketta rahoitti opetus- ja kulttuuriministeriö.

2. Hankkeen toteutus

Hanke jaettiin kolmeen osaprojektiin, joista ensimmäisessä luotiin pilottimateriaali. Pilottimateriaali testattiin loppukäyttäjien kanssa.

Ensimmäinen osaprojekti: Suomen Urheilumuseo (8/2012–1/2013)

Projekti käynnistyi yhteistyöpalaverilla ja tutustumisella Urheilumuseon näyttelyyn, minkä yhteydessä tehtiin suunnitelma selkokielisen opastekstin sekä kuvasymbolitauluston sisällöistä.

Museon asiantuntija toimitti näyttelykierrokseen liittyvän opastekstin, jonka Selkokeskus mukautti selkokielelle. Museolta saatiin myös näyttelyyn liittyviä valokuvia, joita voitiin käyttää sekä selkokielisen opastekstin kuvituksena että kuvasymbolitaulustossa.

Kuvasymbolitaulusto suunniteltiin ja valmisteltiin Tikoteekissa, ja suunnitelma hyväksyttiin museossa ennen varsinaisen pilottimateriaalin toteutusta. Taulustossa käytettiin pääasiassa kuvakommunikointiin suunniteltuja piirroskuvia Arasaac-kuvapankista (www.catedu.es/arasaac/). Sanastoon lisättiin myös näyttelyn esineistöä otettuja valokuvia.

Pilottimateriaalin testaus ja toimenpiteet

Pilottimateriaalit testattiin kahden koululaisryhmän kanssa. Molemmissa ryhmissä oppilaat hyötyvät selkokielisestä opastuksesta sekä visuaalisesta havainnollistamisesta. Osa oppilaista käyttää kommunikoidessaan kuvia.

Museossa vierailivat seuraavat arviointiryhmät: 1) yläasteikäiset kehitysvammaiset oppilaat (n=8) sekä heidän opettajansa ja avustajansa Postipuun koulusta Espoosta ja 2) yläasteikäiset erityisoppilaat (n=9) sekä heidän opettajansa Ruskeasuon koulusta Helsingistä.

Koululaisryhmät vierailivat museossa ja tutustuivat näyttelyyn museolehtorin selkokielisellä opastuksella sekä kuvasymbolitauluston tuella. Selko- ja kuvamateriaalit toimitettiin opettajien kautta oppilasryhmille jo ennen vierailua, jotta materiaali olisi käytettävissä myös vierailun valmistautumisessa.

Museovierailun aikana havainnoitiin materiaalin toimivuutta ja ymmärrettävyyttä sekä kerättiin välitöntä palautetta koululaisryhmiltä. Palautetta kysyttiin opettajilta myös vierailun jälkeen.

Palautetta pilottimateriaalista

Opettajat kertoivat, että materiaaleihin oli tutustuttu koulussa jo ennen museokäyntiä. Kuvakommunikointia (AAC) käyttävät oppilaat olivat kokeneet kuvasymbolitauluston tutuksi, koska se noudatti samaa toteutustapaa kuin heidän henkilökohtaiset kommunikointikansionsa.

Museolehtorin selkokielinen opastus sai hyvää palautetta. Myös mahdollisuus tutustua kuva- ja selkomateriaaleihin ennen vierailua auttoi opettajan mukaan oppilaita hahmottamaan museokäyntiä ja oppilaat saivat paljon enemmän irti käsitellyistä asioista. Selkokielisessä materiaalissa esineistä kerrottiin kiitettävän selkeästi.

Parannusehdotuksena toivottiin, että kuvasymbolitaulustossa olisi enemmän kuvia ja että kuvat kattaisivat suurimman osan museossa esillä olevista esineistä. Tällainen kuvapaketti infoteksteineen voisi olla museon omilla sivuilla, jotta opettaja voisi itse koota oppilaalleen sellaisen kuvapaketin kuin haluaa.

Toimenpiteet pilotoinnin jälkeen

Pilotoinnin jälkeen aineistoja vielä kehitettiin ja erityisesti kuvasymbolitauluston sanastoa laajennettiin. Syntyneen mallin mukaan lähdettiin toteuttamaan osaprojekteja kaksi ja kolme eli Suomen merimuseon sekä Lapin maakuntamuseon materiaaleja.

Toinen osaprojekti: Suomen merimuseo (1/2013–5/2013)

Osaprojekti käynnistyi yhteistyöpalaverilla ja tutustumisella merimuseoon. Merimuseon asiantuntijoiden kanssa käytiin läpi keskeisiä teemoja ja asioita, jotka voisivat olla esillä selko- ja kuvamateriaaleissa. Museon asiantuntijat olivat keskeisessä roolissa, jotta laajasta näyttelystä saatiin valittua keskeiset sisällöt näihin materiaaleihin. Merimuseo toimitti yleiskielisen opastekstin sekä valokuvat selkomukautusta ja kuvasymbolitaulustoa varten sekä kommentoi materiaaleja toteutuksen aikana.

Kolmas osaprojekti: Lapin maakuntamuseo (2/2013–5/2013)

Kolmas osaprojekti eteni toisen osaprojektin mallin mukaan ja käynnistyi museovierailulla.

Yleiskielisen opastekstin lisäksi Lapin maakuntamuseo välitti valokuvia myös yhteistyötahoiltaan saamelaiskäräjiltä sekä Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta. Näitä valokuvia tarvittiin paitsi selko-oppaassa myös kuvatauluston toteutuksessa.

Kuten aiemmissa osaprojekteissa myös tässä museon asiantuntijat osallistuivat materiaalin kommentointiin sen eri vaiheissa.

3. Hankkeen tuotokset

Hankkeessa tuotettiin selkokielliset opastekstit sekä kuvasymbolitaululustot Suomen Urheilumuseoon, Suomen merimuseoon sekä Lapin maakuntamuseoon. Materiaalit on toteutettu pdf-muodossa, ja ne voi tulostaa seuraavista osoitteista.

Papunet-sivusto www.papunet.net/materiaalia/kommunikointitaulut-museoihin

Suomen Urheilumuseo www.urheilumuseo.fi/selkokiellijakommunikointitaulut.aspx

Suomen merimuseo www.merimuseo.fi

Lapin maakuntamuseo www.rovaniemi.fi/maakuntamuseo

Kulttuuria kaikille -palvelu www.kulttuuriakaikille.info

4. Materiaalien sisältö ja käyttötapa

Kuvasymbolitaulusto

Näkymä kuvasymbolitaulun ensimmäisestä sivusta.

Kuvasymbolitaulusto sisältää keskeisintä museokierrokseen liittyvää sanastoa, ja se mahdollistaa kyselymisen ja keskustelemisen museokierroksen aikana sekä sen jälkeen.

Kuvasymbolitaulustossa on sanastoa eri sanaluokista, jotta sillä voi tuottaa myös kokonaisia lauseita. Sanaluokat on ryhmitelty ja erotettu toisistaan taustavärillä. Esimerkiksi verbien taustaväri on vaaleanpunainen. Tauluston rakenne ja sanaluokkien merkitseminen värikoodeilla noudattavat Suomessa vakiintunutta tapaa toteuttaa kommunikointisanastoja laajoissa kommunikointikansioissa. Museon kuvasymbolitaulusto soveltuu käytettäväksi myös henkilökohtaisen kommunikointikansion rinnalla.

Sanaston valinta perustuu selkokieliiseen opastekstiin, museokäynnillä tehtyihin havaintoihin sekä museon asiantuntijoiden arvioihin keskeisistä keskustelua herättävistä aiheista.

Selkokielinen opasteksti

8 Taljalla voi nostaa painavia tavaroita

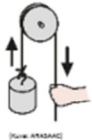
Taljat olivat ennen tärkeä apuväline, kun laivaan lastattiin tavaraa. Talja tekee laivan lastaamisesta tai purkamisesta kevyempää.

Taljassa on köysi ja pyörä, jonka nimi on väkipyörä. Taljassa voi olla myös useita väkipyöriä. Väkipyörän avulla merimiehet nostivat hyvin painavia tavaroita.

Museossa on toimintapiste, jossa voi nostaa säkkejä taljojen avulla. Toimintapisteessä on kolme taljaa. Jokaisessa taljassa on samanlainen säkki, joka painaa 15 kiloa. Jos kokeilet kaikkia kolmea taljaa, huomaat, että säkit tuntuvat eripainoisilta. Tämä johtuu siitä, että taljat ovat erilaisia. Voit nähdä taljoja myös, jos katsot tarkkaan pienoismalleja, joita on museossa.

Museossa voi nostaa säkkejä taljojen avulla.

(Suomen Kirjasto)

Näkymä selkokielisestä opastekstistä, jossa esitellään yksi näyttelykohde.

Selkokieline opasteksti sisältää tietoa näyttelystä ja sen esineistöstä, ja sitä voi käyttää museokierroksen aikana. Esitteen avulla voi myös valmistautua ennakolta museokäyntiin sekä kerrata näkemäänsä käynnin jälkeen. Selkoesite kattaa keskeiset näyttelykohteet. Esitteessä on myös selkeä kartta, jonka tarkoituksena on auttaa paikallistamaan esitelyjen kohteiden sijainti museossa.

Selkoesite on laadittu selkokielen periaatteiden mukaisesti kielen, kuvien ja taiton osalta. Asiat on esitetty niin, että ne avautuvat lukijalle mahdollisimman vähäisillä ennakkotiedoilla aiheesta.

Museon selkoesite perustuu museon toimittamaan materiaalipakettiin sekä museon ja selkomukauttajan väliseen neuvotteluun siitä, mitkä kohteet valitaan selkoesitteeseen. Mukautustyö edellyttää ylimääräisen tiedon karsimista ja toisaalta selkoyleisöille tarvittavien taustatietojen lisäämistä. Tässä karsimis- ja lisääilytyössä museoiden kuraattorit ovat tärkeässä asemassa selkomukauttajan apuna.

5. Hanketyöryhmä ja yhteystiedot

Papunet-verkkopalveluyksikkö (www.papunet.net/yksikko)

Marianna Ohtonen
Maija Ylätopa
Päivi Honkonen

Selkokeskus (www.selkokeskus.fi)

Eliisa Uotila

Tietotekniikka- ja kommunikaatiokeskus Tikoteekki (www.tikoteekki.fi)

Virpi Yiannakou

Suomen Urheilumuseo (www.urheilumuseo.fi)

Henriikka Heikinheimo

Suomen merimuseo (www.merimuseo.fi)

Johanna Aartomaa

Lapin maakuntamuseo (www.rovaniemi.fi/maakuntamuseo)

Maisa Laitinen
Ulla Viitanen